

การวิเคราะห์ปรัชญาในวรรณกรรมจักรกวางพิปนี*

An Analyze the Philosophy in Literature of Universe Description is (Cakkavaladipani)

ประกอบ มีโคตรกอง, สุวิน ทองปั้น และจรัส สีกา
Prakob Meekotkong, Suwin Thongpan and Jaras Leeka
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Prakob_1968@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดจักรกวางพิปนี 2) ศึกษาแนวคิดปรัชญาและวรรณกรรมจักรกวางพิปนี 3) วิเคราะห์ปรัชญาในวรรณกรรมจักรกวางพิปนี เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยการเก็บข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ ได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวคิดจักรกวางพิปนีเกี่ยวข้องกับธรรมชาติของโลกธาตุมีความสัมพันธ์กับแนวคิดเรื่อง จิต กรรม สุขคติ และทุกข์ จักรกวางยังเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์มีสัตว์นรก เปรต อสุรกาย สัตว์ดิรัจฉาน มนุษย์ เทวดา และพรหม มีการแบ่งภพภูมิเป็น 3 คือ 1) กามภพ (กามาวจรภูมิ) 2) รูปภพ (รูปาวจรภูมิ) และ 3) อรูปภพ (อรูปาวจรภูมิ) ซึ่งเป็นสถานที่กำเนิดของสัตว์ตามผลกรรมที่ตนได้กระทำไว้
2. แนวคิดทางปรัชญาเกี่ยวข้องกับการดำรงอยู่ของมนุษย์ที่มีความสงสัยแล้วตั้งคำถามเพื่อหาคำตอบจากสิ่งที่ตนเองสงสัยนั้น ด้วยการแสวงหาเหตุผลหรือหลักความจริงตามวิธีการของปรัชญาที่แบ่งเป็น 5 สาขาหลัก ได้แก่ อภิปรัชญา ญาณวิทยา จริยศาสตร์ สุนทรียศาสตร์ และตรรกศาสตร์ วรรณกรรมจักรกวางพิปนี พระสิริมงคลอาจารย์เป็นผู้แต่งเพื่ออธิบายจักรกวาง มีเนื้อหาแบ่งเป็น 6 กัณฑ์ คือ 1) จักรกวางสุรปาตินิเทศ 2) ปัพพตนิเทศ 3) ชลาสนนิเทศ 4) ทีปนิเทศ 5) ภูมินิเทศ 6) ปภินิเทศ
3. วรรณกรรมจักรกวางพิปนี สันเคราะห์เข้าในอภิปรัชญาได้ 3 ทฤษฎี คือ 1) ทฤษฎีสสารนิยม 2) ทฤษฎีจิตนิยม 3) ทฤษฎีธรรมชาตินิยม ญาณวิทยา พบว่า เป็นกระบวนการการเข้าถึงเทวภูมิด้วยมาน

*ได้รับบทความ: 2 ธันวาคม 2562; แก้ไขบทความ: 23 มีนาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 24 มีนาคม 2564

สมบัติ และจริยศาสตร์ พบว่า การที่สัตว์ไปเกิดในภูมิทั้ง 2 นั้น เป็นเพราะผลกรรมโดยมีที่ไป 2 ทาง คือ อบายภูมิ และเทวภูมิ และวรรณกรรมจักกวาทปิปปนังไม่ได้เน้นปัญหาในอภิปรัชญาแต่จะเน้นญาณวิทยา เพราะเป็นเครื่องมือนำไปสู่โลกุตตรปัญญา และเน้นจริยศาสตร์เพราะเป็นสาเหตุทำให้สัตว์ไปเกิดในภพภูมิต่างๆ ตามผลกรรมที่ได้ทำไว้

คำสำคัญ: ปรัชญา; วรรณกรรมจักกวาทปิปปนัง

Abstract

The purpose of this research is; 1) to study the concept of the universe in the Tipitaka, 2) to study the concepts, philosophy and literature of universe description (Cakkavaladipani), 3) to analyze the philosophy in literature of universe descriptions. This is a document research by collecting data from primary and secondary documents, the data were analyzed using descriptive method, inductive method.

The research found that:

1. To study the concept of the universe in the Tipitaka is a concept about the nature of the world that is related to the concept of mind, karma, path to the heaven and path to the hell and that universe is also the dwelling place of all beings: hell creatures, monsters, beasts, humans, angels, and Brahma, which are divided into 3 worlds: 1) Sensuous World (Kāma-bhūmi) 2) The fine material worlds (Rūpa-bhūmi) and 3) Immaterial world (Arūpa-bhūmi) which is the place of origin of the beings according to their deeds.

2. Philosophical concepts are related to the existence of a human being with doubt and then ask questions in order to find an answer to his own suspicion by seeking reason or truth based on divided philosophies: 5 Main Disciplines, Including Metaphysics, Epistemology, Ethics, Aesthetics, and logic Literature of the universe that found that Ven. Sirimangalajarn compose the universe. The content is divided into 6 chapters, namely 1) Chakkawalrupathinithes 2) Patthanitthet 3) Chalasitthet 4) Thipniitthet 5) Phuminithes 6) Pakinakavinijaya.

3. In the literature of universe description can synthesize into the metaphysics of all 3 theories which are 1) Materialism 2) Idealism and 3) naturalism. In the epistemological dimension it is found that epistemology is just a process of accessing the landscape

through the path of meditation. And in the ethical dimension, it is found that the various animals to be born in the two World because of the consequences of one's actions. In while living with the thought that go in two ways, namely the unhappy place and the divine place and found that in the literature of universe description, this chapter does not focus on metaphysical problems and epistemology, but rather focusing on ethics because it causes all beings to be born in different worlds.

Keywords: Philosophy; Cakkavaladipani

1. บทนำ

ความเชื่อเรื่องจักรวาลถือเป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับลักษณะธรรมชาติของโลกและจักรวาลซึ่งมีความสัมพันธ์กับแนวคิดเรื่องจิต กรรม สுகติ และทุกข์ นอกจากนี้ยังได้พบอีกว่า พุทธปรัชญามีได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับปัญหาอภิปรัชญามากนัก น่าจะเป็นเพราะว่าไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ในการดับทุกข์หรือช่วยให้บรรลุความหลุดพ้นอันเป็นจุดหมายสูงสุดของพุทธปรัชญา ดังนั้นคำสอนของพระพุทธเจ้าจึงเน้นวิธีการทางด้านญาณวิทยาเพื่อเข้าถึงความรู้อันแท้จริง และเน้นจริยศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติดีมากกว่าเรื่องอื่น แต่พุทธปรัชญาในคัมภีร์สุตตันตปิฎกก็ได้ให้คำตอบเกี่ยวกับเรื่องความจริงข้อหนึ่งว่ารูปและนามหรือกายกับจิตมีความสัมพันธ์กับภูมิชั้นของจิตที่เกิดจากการปฏิบัติธรรมเช่นเดียวกับมติในอภิปรัชญา มโนทัศน์เรื่องจักรวาลวิทยาตามคัมภีร์สุตตันตปิฎกมีความรู้ 2 แบบ แบบแรกเป็นความรู้ที่ได้มาจากการประสพการณ์คือความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของสิ่งมีชีวิต เช่น มนุษย์ พืช สัตว์ และบางส่วนเป็นความรู้เกี่ยวกับกำเนิดของโลก รวมทั้งข้อเท็จจริงทางดาราศาสตร์ในการอธิบายถึงกำเนิด

ของโลกและธรรมชาติของโลกนั้นคำอธิบายบางเรื่องมีลักษณะเป็นตำนานแต่มีความคิดเกี่ยวกับเรื่องวิวัฒนาการของธรรมชาติ คือ โลกมีการเกิดขึ้นก็ย่อมมีการทำลายและกระบวนการนี้จะเกิดขึ้นซ้ำกันอีก ระยะเวลาของกระบวนการนี้ไม่อาจจะกำหนดแน่นอนและทำนายได้ (เพ็ญแข กิตติศักดิ์, 2529)

ในวรรณกรรมจักกัวาฬที่ปนิมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับพุทธปรัชญาโดยตรง ทั้งในส่วนที่เป็นอภิปรัชญาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องขอบเขตจักรวาลที่เหนือวิสัยของมนุษย์ที่จะเข้าถึง และญาณวิทยาที่เป็นกระบวนการในการเข้าถึงเทวภูมิชั้นพรหมโลกด้วยกระบวนการของการหยั่งรู้หรือเข้าถึงด้วยผลแห่งฌานสมาบัติแล้วบรรลุเป็นอนาคามีภูมิมีการละสังโยชน์ได้ 5 ประการ และในทัศนะพุทธปรัชญาเถรวาทถือว่าญาณวิทยาเป็นสิ่งสำคัญเพราะความรู้ (ปัญญา) เป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่เป้าหมายในระดับโลกียะที่เกี่ยวข้องกับโลกธรรมและระดับโลกุตระที่จุดมุ่งหมายสูงสุดที่จะนำไปสู่ความรู้ระดับหลุดพ้นจากโลกียวิสัยรู้แจ้งในอัสวักขยญาณสิ้นกิเลสเครื่องเศร้าหมองจัดเป็นระดับโลกุตระปัญญา และทั้งยังมีส่วนเกี่ยวข้อง

ในลักษณะที่เป็นจริยศาสตร์ที่กล่าวถึงการที่สัตว์ต่างๆ ไปกำเนิดในภพภูมิต่างๆ นั้น เป็นเพราะผลของการประพฤติกรรมของตนในขณะที่มีชีวิตอยู่ ถ้าประพฤติกรรมดีก็จะไปสู่ภพภูมิที่ดีมีมนุษย์โลก จนถึงพรหมโลก แต่ถ้าทำไม่ดีก็จะไปเกิดในอบายภูมิมี นรก สัตว์เดรัจฉาน เปรต และอสุรกาย ซึ่งในทัศนะในพุทธปรัชญาเถรวาทได้แสดงหลักพุทธจริยศาสตร์ที่สำคัญไว้ 3 ประการ คือ 1) การไม่ทำความชั่ว 2) กระทำแต่ความดี และ 3) ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ซึ่งหลักพุทธจริยศาสตร์ที่ปรากฏในวรรณกรรมจกกวาสที่ปนีนั้น แสดงให้เห็นว่า วิชากรรมนั้น เป็นเครื่องนำพาสัตว์ไปสู่ภพภูมิต่างๆ ซึ่งมีเนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในภูมินิเทศกัณฑ์ (นพดล บงกชกาญจน์, 2561, หน้า 374-391)

วรรณกรรมจกกวาสที่ปนีถือว่าเป็นคัมภีร์ปกรณ์วิเสสทางพุทธศาสนา ฝ่ายเถรวาทที่พระสิริมังคลาจารย์ได้แต่งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2063 มีเนื้อหา กล่าวถึงจักรวาลหรือโลกธาตุ โดยพรรณนาถึงภูมิที่เกิดของสัตว์ทั้งหลายมีวิธีการอ้างอิงถึงที่มาจากคัมภีร์ต่างๆ มีการอธิบาย การวิเคราะห์ศัพท์ และเนื้อหาในจกกวาสที่ปนีแสดงถึงความเชื่อเรื่องจักรวาลที่มีมาแต่โบราณ โดยมีเนื้อหาจำนวน 6 ตอน (กัณฑ์) ประกอบด้วย 1) จกกวาสรูปาธินิเทศกัณฑ์ 2) ปัพพตนิเทศกัณฑ์ 3) ชลาสนนิเทศกัณฑ์ 4) ที่ปนีนิเทศกัณฑ์ 5) ภูมินิเทศกัณฑ์และ 6) ปภินณกวินิจฉัยกัณฑ์ ที่กล่าวถึงเรื่อง อายุ อาหาร การคำนวณภูมิ โยชน์ นาฬิกา ต้นไม้ โลก โลกธาตุ และความไม่มีที่สุด 4 อย่าง คือ อากาศไม่มีที่สุด จักรวาลไม่มีที่สุด หมู่สัตว์ไม่มีที่สุด และพุทธญาณไม่มีที่สุด โดยมีวัตถุประสงค์ในการแต่งเพื่อเป็นการ

นำเรื่องราวในพระไตรปิฎกมาประยุกต์เพื่อใช้เป็นสื่อการสอนเพื่อให้คนเกิดศรัทธาในพระพุทธศาสนาโดยการสร้างความดีและละความชั่วทั้งปวง (สุภาพรรณ ณ บางช้าง, 2554)

จากวัตถุประสงค์ของการแต่งวรรณกรรมจกกวาสที่ปนีที่มีเนื้อหาทั้งหมด 6 กัณฑ์นี้ ผู้วิจัยเห็นว่า ยังขาดมิติในการวิเคราะห์เชิงปรัชญาจึงเป็นที่มาของปัญหาว่าจะมีวิธีการในการจัดเข้าในกรอบของปรัชญาอย่างไร เพราะในเนื้อหาวรรณกรรมนั้น ทำให้รู้ถึงแนวความคิด และปรัชญาที่คนในสมัยก่อนที่ได้พยายามอธิบายไว้ และถือเป็นต้นแบบทางความคิดที่พบทั้งในวรรณกรรมและศิลปกรรมแขนงต่างๆ ที่มีเป้าหมายสูงสุดตามคติทางพระพุทธศาสนา คือ พระนิพพาน ส่วนการวิเคราะห์สารัตถะในวรรณกรรมจกกวาสที่ปนีด้วยทฤษฎีทางปรัชญานั้น ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบไว้ด้วยการสังเคราะห์เนื้อหาและเรื่องราวที่ปรากฏในวรรณกรรมด้วยทฤษฎีทางอภิปรัชญา ญาณวิทยา และจริยศาสตร์ ซึ่งถือว่าเป็นงานใหม่ที่ทำหายในการวิเคราะห์ประเด็นที่เป็นปรัชญาจากสารัตถะที่มีอยู่ในวรรณกรรมนั้น จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาทั้งหมดยังไม่พบว่า มีเอกสารเล่มใด ที่ทำการแยกวิเคราะห์ในมิติของปรัชญาโดยตรง จึงสร้างข้อสงสัยว่า เนื้อหาในวรรณกรรมจกกวาสที่ปนีทั้ง 6 กัณฑ์นั้น สังเคราะห์เป็นปรัชญาในมิติใดได้อย่างไรบ้างและเมื่อได้วิเคราะห์จากวัตถุประสงค์ของการแต่งวรรณกรรมจกกวาสที่ปนีดังกล่าวมานี้ ได้เห็นภาพสะท้อนถึงสภาพของสังคมในอดีตว่า มีความเชื่อต่อผลบุญบาป ซึ่งแตกต่างจากสังคมในปัจจุบันที่ไม่เชื่อและเกรงกลัวต่อผลบุญบาปที่จะ

นำตนไปสู่ภพภูมิใหม่ (กรมศิลปากร, 2548, หน้า 5) ดังนั้น จากปัญหาดังกล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องวิเคราะห้ปรัชญาในวรรณกรรมจกกวาฬที่ปนีที่มีแนวคิดเชิงปรัชญาโดยใช้พุทธปรัชญาเป็นฐานคิด และใช้พุทธปรัชญาเป็นฐานในวิเคราะห์เกี่ยวกับแนวคิดเรื่องจักรวาลในพระไตรปิฎกและในวรรณกรรมจกกวาฬที่ปนีว่ามีความสอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างไร รวมถึงจะได้ทำการสังเคราะห์เนื้อหาในวรรณกรรมจกกวาฬที่ปนีเข้าในกรอบของอภิปรัชญา ญาณวิทยาและจริยศาสตร์ได้อย่างไร ด้วยเหตุผลที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะทำให้ข้อสงสัยต่างๆ มีความกระจ่างชัดเจน และผลของการวิจัยนี้เมื่อสมบูรณ์แล้วจะเป็นสารสนเทศสำหรับผู้สนใจต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดจักรวาลในพระไตรปิฎก
2. เพื่อศึกษาแนวคิดปรัชญาและวรรณกรรมจกกวาฬที่ปนี
3. เพื่อวิเคราะห์ปรัชญาในวรรณกรรมจกกวาฬที่ปนี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ที่มุ่งศึกษาถึงการวิเคราะห์ปรัชญาในวรรณกรรมจกกวาฬที่ปนี โดยกำหนดวิธีการดำเนินวิจัยไว้ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยมีวิธีการเก็บและ

รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา บทความวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ขั้นรวบรวมข้อมูล ได้กำหนดขั้นตอนการวิจัยไว้ โดยรวบรวมข้อมูลเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 และเอกสารเรื่องจกกวาฬที่ปนี จ.ศ. 900 และจ.ศ. 1171 วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัด เชียงใหม่ ภาษาบาลี อักษรธรรม จำนวน 4 ผูก 188 หน้าลาน สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เียมมาถ่ายไมโครฟิล์ม หมายเลข 78.009.01J.116-119 และรวบรวมข้อมูลเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือ เอกสาร งานวิจัย งาน สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ ตำรา และบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง

3. การตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การจัดหมวดหมู่ข้อมูลจากเอกสารที่ได้มาทั้งหมด การตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาสาระเกี่ยวกับจกกวาฬที่ปนี จากแหล่งข้อมูล 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 2) วรรณกรรมจกกวาฬที่ปนี จ.ศ. 900 และจ.ศ. 1171 วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัด เชียงใหม่ และ 3) เอกสาร วิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องจกกวาฬที่ปนี แล้วเห็นว่ามีข้อมูลที่ตรงและสอดคล้องกัน เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลในด้านต่างๆ อย่างเป็นระบบ โดยการเปรียบเทียบข้อมูลในลักษณะที่เหมือนกัน และแตกต่างกัน

การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการด้วยวิธีการพรรณนา วิเคราะห์ตามหลักอุปนัยวิธี การสรุปผลและ อภิปรายผลการวิจัย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัย จากขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 มาสรุปผล การวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อที่ได้ ตั้งไว้นั้นตามลำดับ และหาความสอดคล้องกับ เอกสาร ตำรา หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้ว นำเสนอผลสรุปการวิจัยต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการวิเคราะห์เนื้อหาวรรณกรรม จักกวาฬที่ปณี โดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัย เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ สรุปได้ว่า

1. แนวคิดจักรวาลวิทยาในพระไตรปิฎก พบว่า มีปรากฏอยู่ในสูตรต้นตปิฎกมีมหาสิหนาทสูตร จุฬนิสสูตร และอัครคณฺณสูตร เป็นต้น ที่ได้แสดงถึง แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะธรรมชาติของโลกและ จักรวาลซึ่งมีความสัมพันธ์กับแนวคิดเรื่องจิต กรรม สุตติ และทุกติ และมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง กันกับการกำเนิดของสัตว์โลกในภูมิต่างๆ ใน ลักษณะที่เป็นสังสารวัฏ โดยมีแนวคิดเรื่องกรรม ทั้งเป็นกรรมดีและกรรมชั่ว เป็นตัวกำหนดให้ สรรพสัตว์ไปเกิดตามอำนาจของวิบากกรรมนั้น และยังแสดงถึงภพ 3 คือ 1) กามภพหรือกามาวจร ภูมิ เป็นดินแดนที่อยู่ด้วยกามตัณหา มีความโลภ โกรธ หลง มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน แบ่งเป็น (1) อบายภูมิ ประกอบด้วย นรก สัตว์เดรัจฉาน เปรต และอสุรกาย (2) มนุษย์ภูมิ และ (3) เทวภูมิ มีสวรรค์ 6 ชั้น ไปเกิดเป็นบนสวรรค์เป็นเทวดา

2) รูปภพหรือรูปาวจรภูมิ เป็นกลุ่มสัตว์ที่ได้ฉาน สมาบัติ 8 ไปเกิดเป็นพรหม มีจำนวน 16 ชั้น และ 3) อรูปภพหรืออรูปาวจรภูมิ เป็นกลุ่มพรหม ที่ไม่มีรูปมีเพียงชั้น 4 คือ เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ มีทั้งหมด 4 ชั้น สัตว์ในพรหมมีอายุนับเป็นกัลป์คือ มีอายุตั้งหลายล้านหลายโกฏิในที่สุดก็จะต้องจุติ คือเคลื่อนที่จากเป็นพรหมหรือ ตายไปปฏิสนธิเกิดใหม่สืบต่อวนเวียนอยู่ในภพ ทั้ง 3 นี้ แต่มีพรหมในชั้นสุทธาวาส จำนวน 5 ชั้น เท่านั้นที่เป็นอนาคามีพรหมสามารถบรรลุ พระอรหันต์ในชั้นสุทธาวาสได้เลยหลักสำคัญของ แนวคิดเรื่องจักรวาลในพระไตรปิฎกเน้นหลักความ ประพฤติทางจริยศาสตร์ โดยใช้หลักพุทธ จริยศาสตร์เป็นฐานในการวิเคราะห์ และเน้นเรื่อง กระบวนการทางญาณวิทยาในการเข้าถึงความจริง ระดับต่างๆ ที่มีพุทธญาณวิทยาเป็นฐานในการ วิเคราะห์เช่นกัน ส่วนในมิติของอภิปรัชญาไม่ได้ ให้ความสำคัญมากนักอาจเป็นเพราะว่าไม่ได้ ก่อให้เกิดประโยชน์ในการดับทุกข์หรือช่วยให้บรรลุ ความหลุดพ้นอันเป็นจุดหมายสูงสุดของพุทธ ปรัชญา ดังนั้น แนวคิดเรื่องจักรวาลในพระไตรปิฎก จึงเป็นการนำเสนอจุดมุ่งหมายเพื่อการปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบและกระบวนแห่งความรู้ในการบรรลุ ถึงจุดหมายปลายทางในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ 2 แนวทาง คือ 1) การนำเสนอให้มนุษย์กระทำ ความดีเพื่อได้รับผลดีตอบสนองในชาตินี้ และไป เกิดใหม่ในภูมิที่ดี และ 2) การนำเสนอแนวทาง เพื่อการหลุดพ้นคือนิพพานที่เป็นจุดหมาย ปลายทางสูงสุดไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดในภูมิ ต่างๆ อีก

2. แนวคิดปรัชญาและวรรณกรรม จักรกวางทีปนี พบว่า แนวคิด ทฤษฎีทางปรัชญา มีหน้าที่ในการค้นหาคำตอบหรือเหตุผลมาอธิบายคำถามในมิติต่างๆ เพราะการแสวงหาเหตุผลหรือหลักความจริงนี้เองเป็นกระบวนการของปรัชญาที่จะนำมาตอบปัญหาต่างๆ ได้ถือว่าการเรียนรู้ปรัชญาเป็นการเพิ่มพูนความรู้ในภาพรวมของทุกศาสตร์ เพราะปรัชญาเป็นต้นกำเนิดของสรรพศาสตร์ เป็นวิชาที่พยายามแสวงหาเหตุผลและคำอธิบายต่อปัญหาพื้นฐานต่างๆ เช่น ความเชื่อทางศาสนา ค่านิยม คุณค่าของชีวิต คุณค่าของศีลธรรม และคุณค่าของศิลปะ เป็นต้น ปัญหาพื้นฐานต่างๆ ดังกล่าวมานี้ แม้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ก็ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าแนวคิดใดถูกหรือผิด และแนวคิดทางปรัชญาที่ผู้วิจัยจะนำไปวิเคราะห์วรรณกรรมจักรกวางทีปนีในส่วนที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎีทางปรัชญาในมิติต่างๆ คือ มิติทางอภิปรัชญา มิติทางญาณวิทยา และมิติทางจริยศาสตร์ และเนื้อหาในวรรณกรรมจักรกวางทีปนี พบว่า วรรณกรรมจักรกวางทีปนีเป็นคัมภีร์ทางพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ที่พระสิริมังคลาจารย์ได้แต่งขึ้นและเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2063 ประกอบด้วย เนื้อหาจำนวน 6 ตอน (กัณฑ์) ประกอบด้วย 1) จักรกวางสรูปาตินิทเทศกัณฑ์ เป็นการพรรณนาชี้แจงเรื่องราวเกี่ยวกับขนาดความกว้างยาว และเส้นโดยรอบของจักรกวาง 2) ปัพพตนิเทศกัณฑ์ ได้กล่าวถึงลักษณะของภูเขาสิเนรุและส่วนประกอบอื่นๆ 3) ชลาसनิทเทศกัณฑ์ เป็นการพรรณนาถึงการชี้แจงเรื่องชลาสัยหรือน้ำที่

ประกอบด้วย สมุทรร ได้แก่ สีสสมุทรรและอสีทสมุทรร และสระ คือ สระเล็ก และสระใหญ่ 7 สระ ได้แก่ สระอนาคต กัณณมุนทะ ระการกะ ฉัททันต์ กุณณะ และสระมณฑาทิณี และได้กล่าวถึงแม่น้ำที่ประกอบด้วย มหานที แม่น้ำใหญ่ ได้แก่ แม่น้ำคงคา อจิรวดี ยมุนา สรรภู และแม่น้ำมहि และกุนนที แม่น้ำเล็ก ได้แก่ แม่น้ำจันทพาคา สรัสวดี เนรัญชรา กาเวรี และแม่น้ำนัมมา 4) ที่ปนิทเทศกัณฑ์ เป็นการพรรณนาถึงเรื่องทวีปใหญ่ 4 ทวีป ได้แก่ ชมพูทวีป อมรโคยานทวีป บุพพวิเทหทวีปและอุตตรกัณฑ์ 5) ภูมิณิทเทศกัณฑ์ มีเนื้อหาที่มีการพรรณนาและชี้แจงเรื่องภพภูมิเป็นที่เกิดแห่งสัตว์ทั้งหลาย ในคัมภีร์จักรกวางทีปนีมี 2 ภูมิ คือ อบายภูมิ และเทวภูมิ 6) ปกิณณกวิณัจฉัยกัณฑ์ เป็นการวิณัจฉัยเรื่องปกิณณะที่ได้พรรณนาถึงเรื่องอายุ อาหาร การคำนวณภูมิ โยชน์ นาฬิกา ต้นไม้โลก โลกธาตุ และความไม่มีที่สุด 4 อย่าง คือ อากาศไม่มีที่สุด จักรวาลไม่มีที่สุด หมู่สัตว์ไม่มีที่สุด และพุทธญาณไม่มีที่สุด ในเนื้อหาวรรณกรรมทำให้รู้ถึงแนวความคิด และปรัชญาที่คนในสมัยก่อนได้พยายามอธิบายไว้ และถือถือได้ว่าเป็นต้นแบบทางความคิดที่พบทั้งในวรรณกรรมต่างๆ งานด้านศิลปกรรม ศาสนวัตถุ และศาสนสถานที่มีเป้าหมายสูงสุดตามคติทางพระพุทธศาสนา คือ พระนิพพาน

3. การวิเคราะห์ปรัชญาในวรรณกรรม จักรกวางทีปนี จากวิเคราะห์เนื้อหาวรรณกรรม จักรกวางทีปนีในมิติปรัชญาตามที่ผู้วิจัยได้นิยามไว้ใน 3 ด้านคือ อภิปรัชญา ญาณวิทยาและจริยศาสตร์พบว่า

3.1 การวิเคราะห์ตามหลักอภิปรัชญา
ในมิติของอภิปรัชญาที่มีเนื้อหาที่ปรากฏ
วรรณกรรมจักกวัตติปนิ มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ
อภิปรัชญา โดยเฉพาะในเรื่องของขอบเขตของ
จักรวาลและเรื่องภพภูมิที่ปรากฏอยู่ ผู้วิจัยได้นำ
ประเด็นต่างๆ เหล่านี้มาวิเคราะห์ ดังนี้

3.1.1 การวิเคราะห์ แบบ
สสารนิยม (Materialism) พบว่า จักรวาล คือ วัตถุ
เกิดมาจากวัตถุ แก่นแท้ของจักรวาล คือ วัตถุไม่ใช่จิต
โดยมีพรรณนาถึงการกำเนิดขึ้นของจักรวาล
โลกหรือมนุษย์ ตลอดจนสรรพสิ่งที่บังงอยู่ในลักษณะ
ที่เป็นรูปธรรมหรือวัตถุที่สามารถเข้าถึงได้ด้วย
ประสาทสัมผัส ดังปรากฏในเสลสูตรที่มีการกล่าวถึง
จักรวาลในลักษณะที่เป็นวัตถุหรือรูปธรรม
เพราะเป็นสถานที่อยู่อาศัยของสรรพสัตว์ทั้งหมด
ตั้งแต่สัตว์นรก เปรต อสุรกาย สัตว์ดิรัจฉาน มนุษย์
เทวดา และพรหม

3.1.2 การวิเคราะห์ตามแนวคิด
แบบจิตนิยม (Idealism) พบว่า การเข้าถึงสภาวะ
ต่างๆ ในภพภูมิทั้ง 3 นั้นล้วนเกิดจากคุณภาพจิต
ของสัตว์ที่เป็นตัวนำพาสัตว์ไปเกิดในภพภูมิต่างๆ
และอบายภูมิ เทวภูมิ หรือนรก สวรรค์ เป็นสภาวะ
ของจิตมนุษย์ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับอายตนะ
ภายนอก และอายตนะภายในของมนุษย์ที่กระทบ
กันแล้วทำให้เกิดเป็นอารมณ์ที่น่าปรารถนา
และอารมณ์ที่ไม่น่าปรารถนาในชีวิตประจำวัน
ถ้าตีความตามพุทธปรัชญาเรื่องอบายภูมิหรือนรก
และเทวภูมิหรือสวรรค์ น่าจะจัดเป็นสภาวะจิตของ
มนุษย์ที่มีความเกี่ยวข้องกับอายตนะที่รับรู้อารมณ์
แล้วนำมาปรุงแต่งนำไปสู่การเสวยอารมณ์ที่เป็น

อิฏฐารมณ์และอนิฏฐารมณ์หรือที่เรียกกันว่า
สวรรค์ในอก นรกในใจ นั่นเอง ในประเด็นเรื่อง
อบายภูมิและเทวภูมิ เมื่อวิเคราะห์ในลักษณะ
ที่เป็นนามธรรมตามทัศนะพุทธปรัชญาพบว่า ภูมิ
ทั้ง 2 นั้นมีความเกี่ยวเนื่องกับสภาพจิตของมนุษย์
ทั้งสิ้นและตามทัศนะของจิตนิยมถือว่าจิต
เป็นอมตะ ไม่สูญสลาย ร่างกายของมนุษย์เป็นเพียง
ปรากฏการณ์ชั่วขณะหนึ่งของจิต

3.1.3 การวิเคราะห์ตามแนวคิด
ธรรมชาตินิยม (Naturalism) พบว่า เป็นแนวคิดที่
ประนีประนอมแนวคิดทั้งสองเข้าด้วยกัน ธรรมชาติ
นิยมมีความเชื่อว่า จักรวาลและทุกสิ่งในจักรวาล
มีกำเนิดมาจากธรรมชาติมากกว่าสิ่งที่อยู่เหนือ
ธรรมชาติ ในจักรวาลมีสรรพสิ่งหลากหลาย และ
ความจริงอยู่ในตัวของมันเอง มีทั้งสิ่งที่เป็วัตถุหรือ
รูปธรรม และสิ่งที่เป็จิตหรือนามธรรม แนวคิด
ทั้งสองนั้นเป็สิ่งที่สะท้อนถึงพัฒนาการแห่งการ
พยายามค้นหาความจริงเกี่ยวกับจักรวาลโดยภาพ
รวมของมนุษย์ และวิเคราะห์ในทัศนะของพุทธ
ปรัชญา พบว่า ระบบจักรวาลเป็นเพียงการรวมตัว
กันของธาตุทั้ง 4 คือ ดิน น้ำ ลม และไฟ มีการเกิด
ขึ้น ตั้งอยู่ และแตกสลายไปตามกาลเวลาที่เหมาะสม
ตกอยู่ภายใต้กฎของไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง
และอนัตตา

3.2 การวิเคราะห์ตามหลักพุทธ
ญาณวิทยาพบว่า พุทธญาณวิทยาเป็นกระบวนการ
การเข้าถึงสภาวะภพภูมิต่างๆ เพราะการเข้าถึง
เทวภูมิขั้นรูปพรหมและอรุปรหมจะเกิดขึ้นได้ด้วย
กระบวนการของสมถกรรมฐานที่มีอารมณ์
กรรมฐาน 40 มี กสิณ 10 อสุภ 10 อนุสสติ 10

อาหาเรปฏิกูลสัณญา 1 จตุธาตวัญฐาน 1 พรหมวิหาร 4 และอรุปรมาณ 4 ผู้เจริญสมถกรรมฐานที่มีอารมณ์ 40 จะทำได้อรุปรมาณแต่ไม่สามารถดับกิเลสได้ แต่สติปัญญาที่เป็นการเจริญวิปัสสนาจะทำให้ถึงการดับกิเลสได้หมดสิ้นเข้าถึงความเป็นพระอรหันต์ ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการเพื่อการพัฒนาจิตให้เรียนรู้และเข้าถึงความสงบในกระบวนการเหล่านี้ ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของพุทธญาณวิทยา และมีข้อสังเกตว่าหมวดกสิณ 10 และอรุปรมาณ 4 ไม่ใช่กรรมฐานของพระพุทธเจ้า กรรมฐานที่เป็น อารัมมณูปนิชฌาน การเพ่งอารมณ์เดียว เป็นของนอกศาสนา ส่วนกรรมฐานที่เป็นลักษณะ ปิณชณูปนิชฌาน คือ เพ่งลักษณะ เป็นของพุทธศาสนา และยังพบว่า เทวภูมิ ทั้ง 2 คือรูปภูมิและอรุปรมาณ ที่อยู่ในชั้นพรหมโลกนั้นล้วนผ่านกระบวนการเรียนรู้สมถกรรมฐานจนทำให้ฌานสมาบัติ 1-4 แล้วไปเกิดในชั้นพรหมโลกตามอาณิสสของฌานสมาบัติ แต่มีเพียงชั้นอวิหาชั้นอุปปา ชั้นสุทสสา ชั้นสุทสสี และชั้นอนิกขิณฐารวม 5 ชั้น ที่เป็นพรหมผู้ได้บรรลุถึงจตุตถฌานที่มีองค์ 2 คือ อุเบกขา และเอกัคคตา จะไปเกิดในพรหมโลกชั้นปัญจสุทธาวาส หรือสุทธาวาสภูมิ เพราะเป็นพระพรหมที่เป็นพระอริยบุคคลในพุทธศาสนาระดับอนาคามีที่ละสังโยชน์เบื้องสูงหรือเรียกว่า อุทัมภาคิยสังโยชน์ ซึ่งสังโยชน์ที่เป็นธรรมมัตถสัจจไว้กับทุกข์ หรือกิเลสเครื่องร้อยรัดจิตใจให้จมในวัฏฏะ 5 อย่าง คือ รูปราคะ มีความติดใจในรูปปรมาณ อรูปราคะ มีความติดใจในอรุปรมาณหรือความพอใจในนามธรรมทั้งหลายมานะ มีความยึดมั่นถือมั่นในตัวตนหรือคุณสมบัติ

ของตน อุทัจจะ มีความฟุ้งซ่าน อวิชา มีความไม่รู้จริง และถือว่าพรหมชั้นสุทธาวาสภูมิทั้ง 5 ชั้นนี้เมื่ออยู่ครบอายุขัยของตนแล้วสามารถบรรลุพระอรหันต์ได้สุทธาวาสภูมิได้เลยไม่ต้องกลับมาเกิดใหม่อีกเหมือนกลุ่มอรุปรมาณ

3.3 การวิเคราะห์ตามหลักพุทธจริยศาสตร์ในการวิเคราะห์เนื้อหาในวรรณกรรมจกกวาททีปนีในมิติของจริยศาสตร์ โดยผู้วิจัยได้ใช้พุทธจริยศาสตร์ 3 ระดับ เป็นฐานในการวิเคราะห์ดังนี้

3.3.1 การวิเคราะห์ตามหลักพุทธจริยศาสตร์ขั้นต้น พบว่า พุทธจริยศาสตร์ขั้นต้นถือว่า เป็นหลักพื้นฐานในการดำเนินชีวิตเพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคม และเพื่อควบคุมความประพฤติเบื้องต้น 2 ทางคือ กาย และวาจา โดยในแต่ละทางบ่งบอกถึงพฤติกรรมที่มีอยู่ 2 ทางคือ ดี และชั่ว ซึ่งมาจากมูลเหตุที่เป็นตัวการให้เกิดความประพฤตินั้นคือ กุศลมูล และอกุศลมูล ในพุทธจริยศาสตร์ขั้นต้น จะเน้นเรื่องการไม่ทำบาปทั้งปวง (สพพปาปสส อกรรม) โดยเน้นไปที่พฤติกรรมที่แสดงออกทางกายและวาจาไม่ให้ประพฤติดิตทางกาย (กายทุจริต) และทางวาจา (วจีทุจริต) และให้ประพฤตีสุจริตธรรมแทน มีสุจริตทางกาย คือไม่ทำบาปด้วยกายมี 3 อย่าง คือ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤตีกามและประพฤตวิสุจริต คือ การไม่ทำบาปด้วยวาจา 4 คือ การไม่พูดเท็จคือพูดโกหก การไม่พูดคำหยาบ การไม่พูดส่อเสียด คือ พูดแทงใจคนให้เจ็บช้ำน้ำใจ การไม่พูดเพ้อเจ้อ คือ พูดไร้สาระ

3.3.2 การวิเคราะห์ตามหลักพุทธจริยศาสตร์ขั้นกลางพบว่า พุทธจริยศาสตร์

ระดับกลาง ซึ่งเป็นพุทธจริยศาสตร์ที่มุ่งขัดเกลาตนเองให้มีจิตใจสูงขึ้น โดยมีหลักพุทธจริยศาสตร์ที่แสดงไว้คือ กรรมบถ 10 บางครั้งเรียกว่า อาคาริยวินัย ซึ่งแปลว่าวินัยของผู้ครองเรือนหรือคฤหัสถ์ เป็นเครื่องควบคุมกาย วาจา และใจ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ 1) อุกุศลกรรมบถหรือบาปกรรม และ 2) กุศลกรรมบถหรือกรรมดี ในอกุศลกรรมบถทั้ง 10 นี้ จะมีโทษน้อยหรือโทษมากก็ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ 1) วัตถุ คือ บุคคลหรือสัตว์ที่จะพึงฆ่า จะพึงลักหรือจะพึงประพดตีล่วงหรือคำพูดที่จะพึงพูด ในการล่วงอกุศลกรรมบถโดยพิจารณาถึง สิ่งนั้นหรือวัตถุนั้นเป็นสิ่งที่ใหญ่ มีคุณมากหรือมีค่ามาก บาปก็มาก ถ้าวัตถุเล็ก มีคุณน้อยหรือค่าน้อย บาปก็น้อย 2) ประโยค คือ ความพยายามหรือการกระทำในการประพดตีล่วงอกุศลกรรมบถถ้าความพยายามมาก พยายามนาน ไม่ว่าในทางกาย ทางวาจาหรือทางใจ บาปก็มาก ถ้าความพยายามน้อยบาปก็น้อย และ 3) เจตนา คือ ความจงใจในการประพดตีล่วงอกุศลกรรมบถ ถ้าเจตนาอันประกอบด้วย โลภะ โทสะ หรือโมหะรุนแรง บาปก็มาก ถ้าเจตนาอันประกอบด้วย โลภะ โทสะ หรือโมหะรุนแรงน้อยบาปก็จะน้อยและกรรมบถทั้ง 2 ด้านนี้ จะนำพาไปกำเนิดในอบายภูมิ และเทวภูมิ ตามวิบากกรรมที่ตนกระทำ

3.3.3 พุทธจริยศาสตร์ระดับสูงพบว่า เป็นหลักการที่มุ่งพัฒนาตนเองสู่ความเป็นอริยชนด้วยการปฏิบัติตามหลักพุทธจริยศาสตร์ ได้แก่ มรรค มืองค์ 8 หรือ มัชฌิมาปฏิปทาหลักปฏิบัติอันเป็นทางสายกลาง ซึ่งเป็นหนทางดับทุกข์ จริยศาสตร์ระดับสูงนี้จะเป็นเครื่องมือในการพัฒนากาย วาจา ใจ และปัญญา ทำให้มนุษย์

ธรรมดากลายเป็นอภิมนุษย์หรือเป็นอริยบุคคลในวรรณกรรมจักกาวทปิณีไม่ได้พูดถึงหลักมัชฌิมาปฏิปทาโดยตรง แต่มีการพรรณนาถึงกระบวนการในการพัฒนามนุษย์ธรรมดา ให้เป็นอภิมนุษย์โดยมีผลที่เกิดจากการได้มานสมาบัติแล้วกลายเป็นอนาคามีบุคคล และหลังจากตายจะส่งผลทำให้บุคคลนั้นไปเกิดในชั้นพรหมโลกเรียกว่า อนาคามีพรหม ประกอบด้วยพรหมชั้นอวิหา ชั้นอติปปา ชั้นสุทิสสา ชั้นสุทิสส และชั้นอกนิฏฐา รวม 5 ชั้นที่เป็นพรหมผู้ได้บรรลุถึงจุดตถนิมิต ที่มีองค์ 2 คือ อุเบกขา และเอกัคคตา จะเกิดในพรหมโลกชั้นปัญจสุทธาวาส หรือสุทธาวาสภูมิ ที่ละสังโยชน เบื้องสูงหรือเรียกว่า อุทัมภาคิยสังโยชน 5 อย่างได้และถือว่าพรหมชั้นสุทธาวาสภูมิทั้ง 5 ชั้นนี้สามารถบรรลุพระอรหันต์ในชั้นสุทธาวาสภูมิได้เลย ไม่ต้องกลับมาเกิดใหม่อีกเหมือนกลุ่มอรูปพรหมภูมิ 4 ชั้น จะเห็นว่า อนาคามีพรหมที่เกิดจากการได้บำเพ็ญมานสมาบัตินี้ เป็นการปฏิบัติตามหลักจริยศาสตร์ชั้นสูงที่มีเป้าหมายสูงสุดคือ พระนิพพาน

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ปรัชญาในวรรณกรรมจักกาวทปิณี ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงเอกสารผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็นผู้วิจัยจึงนำประเด็นต่างๆ เหล่านี้มาเพื่อการอภิปรายผล ดังนี้

1. แนวคิดจักรวาลในพระไตรปิฎกแสดงถึงสถานที่อยู่อาศัยของสรรพสัตว์ ในแต่ละภพภูมิ ตั้งแต่สัตว์นรก เปรต อสุรกาย สัตว์ดิรัจฉาน มนุษย์ เทวดา และพรหม ซึ่งแต่ละภพภูมิสรรพสัตว์จะเข้า

ถึงได้เพราะอำนาจของวิบากกรรมของตนและได้มีการอธิบายถึงภพภูมิที่เป็นที่ไปของผู้สรรพสัตว์ที่จะได้รับผลกระทบแตกต่างกันไป ประกอบด้วย ภพ คือ 1) กามภพ 2) รูปภพ และ 3) อรูปภพ ซึ่งสอดคล้องกับพื้น ดอกบัว (2550, หน้า 311) ที่ได้กล่าวไว้ในหนังสือ พุทธปรัชญาแห่งชีวิต สรุปความได้ว่า โลภะ-โลภุตระ แนวคิดคติจักรวาลวิทยา ในพระพุทธศาสนามีเนื้อหากล่าวถึง ปริณิพพานแห่งภพภูมิทั้ง 3 หรือไตรภูมิคือ กามภูมิ 11 รูปภูมิ 16 และอรูปภูมิ 4 รวมเป็น 31 ภพภูมิ ซึ่งเป็นการแสดงสถานะชีวิตของสรรพสัตว์ตามผลของกรรมที่ตนได้กระทำไว้

2. จักรวาลสัณฐานวิทยาที่กล่าวถึงเรื่องราวเกี่ยวกับขนาดความกว้างยาว และเส้นโดยรอบของจักรวาลเป็นการอธิบายถึงลักษณะเชิงภูมิศาสตร์ของจักรวาล โดยแสดงภาพของภูเขาอันเป็นขอบจักรวาล มีภูเขาพระสุเมรุ อันเป็นแกนของโลก มีป่าหิมพานต์ มีแหล่งน้ำที่เกิดจากมหาสมุทรใหญ่ที่สุดในจักรวาลเล็กลงมาจนถึงสระและแม่น้ำ เป็นต้น รวมถึงทวีปต่างๆ ที่มนุษย์อาศัยอยู่ และภพภูมิต่างๆ ประกอบด้วย อายภูมิและเทวภูมิ ยากที่จะเข้าถึงด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ของมนุษย์ได้ ซึ่งสามารถสังเคราะห์เข้าในอภิปรายกลุ่มอภิปรายทั้ง 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ทฤษฎีสสารนิยม 2) ทฤษฎีจิตนิยม และ 3) ทฤษฎีธรรมชาตินิยม ซึ่งสอดคล้องกับกวี แสงมณี (2523) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง อรุณวดีสูตร: การตรวจชำระและการศึกษา พบว่า คัมภีร์อรุณวดีสูตรนี้กล่าวถึงจักรวาลหรือโลกธาตุว่า ส่วนหนึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วยทวีปทั้งสี่ คือ

บุพพวิเทห อุตตรกुरु ชมพูและอมรโคยานทวีป ข้างล่างชมพูทวีปเป็นนรกและชั้นที่อยู่สูงกว่ามนุษย์ขึ้นไปเป็นที่อยู่ของเทวดาและพรหม นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงอายุของสัตว์ที่เกิดในนรกและอายุของเทพชั้นต่างๆ เป็นต้น ในเนื้อเรื่องบางตอนก็ตรงกับคัมภีร์อื่นๆ เช่น คัมภีร์จักกวัตถิปินี และคัมภีร์โลกสันฐาน เช่น เรื่องภูเขาสระโณดาต การเกิดฟ้าแลบ เป็นต้น และสอดคล้องกับสมพงษ์ ปรีชาจินดาธุ (2528) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องโลกปฐติ พบว่า เนื้อหาของคัมภีร์กล่าวถึงโลก 3 คือ สังขารโลก สัตว์โลก โอกาสโลก การเกิดขึ้นและการเสื่อมสลายของโลกทั้ง 3 นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับทวีปมหาสมุทร ภูเขา ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ นักขัตและวิถีโคจรของดวงดาวในจักรวาล การกำหนดวัน เดือน ปี และยังได้บรรยายถึงรายละเอียดของส่วนประกอบของโลก ตลอดจนสรรพสัตว์ในโลกที่เกิดขึ้นและดับไปตามหลักปฏิจจสมุปบาท

3. ส่วนการวิเคราะห์ของวรรณกรรม จักรวาลที่ปนีในมิติของจริยศาสตร์ตามหลักพุทธจริยศาสตร์ 3 ระดับ ที่ประกอบด้วย 1) พุทธจริยศาสตร์ระดับต้น ได้แก่ ศีลที่ควบคุมความประพฤติทางกาย และวาจา 2) พุทธจริยศาสตร์ระดับกลาง กรรมบถ 10 ที่เป็นทั้งฝ่ายกุศลและอกุศลหรืออาคาริยวินัย เป็นวินัยของผู้ครองเรือนเป็นเครื่องควบคุมกาย วาจา และใจ 3) พุทธจริยศาสตร์ระดับสูง เป็นจริยศาสตร์ที่มุ่งพัฒนาตนเองสู่ความเป็นอริยชน ประกอบด้วย มรรคมงคล 8 ที่เป็นหนทางดับทุกข์เป็นเครื่องมือในการพัฒนากาย วาจา ใจ และปัญญาให้สมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ

วคิน อินทสระ (2549, หน้า 14-15) ได้กล่าวไว้ว่า จริยศาสตร์เป็นเครื่องมือพัฒนามนุษย์มีจิตใจสูง และเอื้ออาทรต่อผู้อื่น มีความประพฤติดีเว้นสิ่งที่ควรเว้น ทำสิ่งที่ควรทำ แสวงหาคำตอบว่าอะไรดี อะไรชั่ว ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับต้นคือ ศีล ควบคุมกาย และวาจา ระดับกลาง คือ กรรมบถ 10 ควบคุมกาย วาจา ใจ และระดับสูง ได้แก่ มรรค 10 ควบคุมกาย วาจา ใจ และพัฒนาปัญญา

6. ข้อเสนอแนะ

ในการทำวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ปรัชญา ในวรรณกรรมจกกวาทิปปนี ผู้วิจัยได้ทำการ วิเคราะห์ข้อมูลอย่างสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้แต่มีเนื้อหาบางประเด็นที่อยู่เหนือ ขอบเขตของการวิจัยครั้งนี้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำมา เพื่อเป็นข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

ในการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ปรัชญา ในวรรณกรรมจกกวาทิปปนี ผู้วิจัยได้ทำภายใน กรอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษา แนวคิดจักรวาลในพระไตรปิฎก 2) เพื่อศึกษา วรรณกรรมจกกวาทิปปนี และ 3) เพื่อวิเคราะห์ ปรัชญาในวรรณกรรมจกกวาทิปปนี ซึ่งในการทำ วิจัยครั้งนี้ก่อให้เกิดประโยชน์ที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล และสามารถนำไปเป็น ข้อมูลสารสนเทศในการค้นคว้าต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในประเด็นเกี่ยวกับการวิจัยในอนาคต ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีบางประเด็นที่เกี่ยวข้องกับภพภูมิ ต้องศึกษาต่อไป ซึ่งประเด็นที่ผู้วิจัยเห็นสมควรว่า

จะต้องมีการศึกษากันต่อไป เพื่อศึกษาแนวคิด เรื่องภพภูมิ สามารถศึกษาเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับ แนวคิดดังกล่าวในประเด็นต่อไปนี้คือ

2.1 ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่อง ภพภูมิในด้านอภิปรัชญา ญาณวิทยา และจริยศาสตร์

2.2 ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่อง จักรวาลที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตคนไทย

2.3 ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่อง จักรวาลที่มีอิทธิพลต่อการเมืองการปกครอง ของไทย

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงาน วิจัยที่เกี่ยวข้องในวรรณกรรมจกกวาทิปปนีทำให้ ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้ใหม่ดังนี้

1. การจัดภพภูมิ มีความแตกต่างกันดังนี้

1) พระไตรปิฎก แบ่งเป็น 3 ภูมิประกอบด้วย (1) กามภูมิ (2) รูปภูมิ และ (3) อรูปภูมิ 2) วรรณกรรม ไตรภูมิพระร่วงหรือเตภูมิกถา แบ่งเป็น 3 ภูมิ ประกอบด้วย (1) กามภูมิ เป็นที่อยู่ของมนุษย์ เทวดา และอื่นๆ รวม 11 ภูมิ ได้แก่ สวรรค์ 6 ภูมิ มนุษย์ 1 ภูมิ และอบาย 4 ภูมิ (2) รูปภูมิ ที่อยู่ของ พรหมมีรูปร่าง มี 16 ชั้น และ (3) อรูปภูมิ ที่อยู่ของ พรหมไม่มีรูปร่างมีแต่จิตและเจตสิก มี 4 ชั้น และ 3) วรรณกรรมจกกวาทิปปนีในภูมิทิพเทศกัณฑ์ แบ่งภูมิเป็น 2 คือ (1) อบายภูมิ ประกอบด้วย นรก เตร็จฉาน เปต และอสุรกาย และ (2) เทวภูมิ ประกอบด้วย กามาวจร รูปาวจร และอรูปาวจร

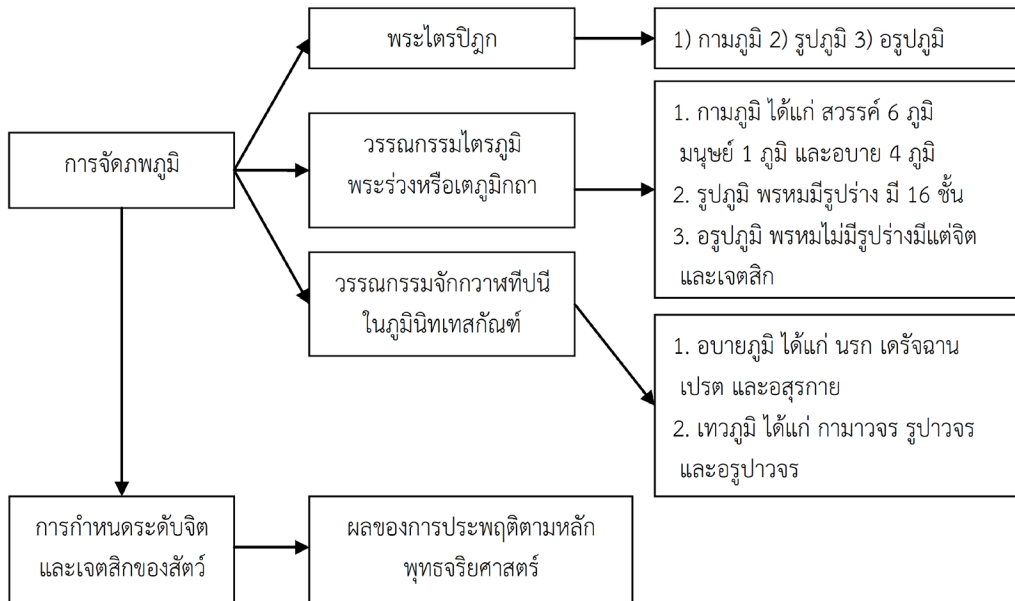
2. ภพภูมิเป็นการกำหนดระดับจิตและ เจตสิกของสัตว์แบ่งเป็น 4 คือ 1) กามาวจรภูมิ

ชั้นที่ยังท่องเที่ยวอยู่ในกาม 2) รูปาวจรภูมิ ชั้นที่ท่องเที่ยวอยู่ในรูป หรือชั้นของพวกที่ได้รูปฌาน 3) อรูปาวจรภูมิ ชั้นที่ท่องเที่ยวอยู่ในอรูปหรือชั้นของพวกที่ได้รูปฌาน 4) โลกุตตรภูมิ ชั้นที่พ้นโลกหรือระดับพระอรหันต์บุคคล

3. ผลของการประพจน์ตามหลักพุทธจริยศาสตร์ทั้งหมดนั้นที่ได้แบ่งเป็น 2 ประเด็น

คือ ฝ่ายกุศลมูล จะนำพาสัตว์ไปกำเนิดในเทวภูมิ มีเทวโลก 16 ชั้น และพรหมโลก 20 ชั้น ส่วนฝ่ายอกุศล จะนำพาสัตว์ไปสู่อบายภูมิ มี นรก เปรต อสุรกาย เป็นการแสดงให้เห็นถึงผลที่ได้รับจากการกระทำและการกำเนิดในภพภูมิต่างๆ เป็นเพราะผลของกรรมทั้งสิ้น ดังแผนภาพขององค์ความรู้นี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2548). *จกกวฬทีปนี*. กรุงเทพฯ: หอสมุดแห่งชาติ.
- กวี แสงมณี. (2523). *อรุณวดีสูตร: การตรวจชำระและการศึกษา*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพดล บงกชกาญจน์. (2561). ญาณวิทยาตามทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท. *วารสาร “ศึกษาศาสตร์ มมร” คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 6(1), 374-391.

- เพ็ญแข กิตติศักดิ์. (2529). *การศึกษาวิเคราะห์จักรวาลวิทยาในพระพุทธศาสนาตามที่ปรากฏในสุตันตปิฎก*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิน ดอกบัว. (2550). *พุทธปรัชญาแห่งชีวิต*. กรุงเทพฯ: ศยาม.
- วศิน อินทสระ. (2549). *พุทธจริยศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ธรรมดา.
- สมพงษ์ ปรีชาจินดาภูมิ. (2528). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องโลกุปัตติ*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาพรณ ฌ บางช้าง. (2554). *จักรวาลที่ปณี: ลักษณะเด่น ภูมิปัญญา และคุณค่า*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.